

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TASVIRIY  
FAOLIYAT MASHG'ULOTLARI JIHOZLARIGA QO'YILGAN TALABLAR**

Andijon davlat pedagogika instituti  
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

**Ergasheva Sarvinoz Ulug'bek qizi**

[Ergashevasarvinoz72@gmail.com](mailto:Ergashevasarvinoz72@gmail.com)

[Tel: +998946513634](tel:+998946513634)

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada hozirgi kunda bolalarni maktabgacha ta'lim tashkilotida tabiiylash, maktab ta'limiga tayyorlash jarayonida tasviriy faoliyat mashg'ulotlari jihozlaridan foydalanish bolaning aqliy qobiliyatini, xotira va diqqatini rivojlantirishda o'rni va afzalliklari yoritib berilgan.

**Kalit so'zlar:** tasviriy faoliyat, rasm, qalamlar, mo'yqalamlar, bo'yoqlar, texnologiya, rangtasvir

**Abstract:** In this article, the role and advantages of the use of visual activity training equipment in the process of naturalizing children in preschool education and preparing them for school education in the development of a child's mental abilities, memory and attention are highlighted.

**Key words:** visual activity, painting, pencils, brushes, paints, technology, painting

Maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'lim tizimining dastlabki bosqichi bo'lishi bilan birga keyingi ta'lim tizimida, bolani maktabga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun ham ta'lim sohasi davlat siyosati darajasiga ko'tarilishi bejiz emas. Bugungi kunda barkamol avlodni tarbiyalashda intellektual salohiyatni ro'yobga chiqarish va ularni har tamonlama rivojlangan shaxs etib voyaga yetkish davlatimiz siyosatini ustivor yo'nalishiga aylangan. Chunki jismoniy sog'lom ma'naviy yetuk shaxslargina buyuk kelajakni yaratadi. Xalqimizning boy madaniyati, rivojlanayotgan iqtisodiyoti, fan texnika va texnologiya sohasida erishilgan yutuqlari asosida mutaxassislar tayyorlashning mukammal tizimini shakllantirish, Vatanimiz rivojlanish taraqqiyotining muhim shartidir.

## “CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Issue 5. May 2024

Prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoev bu tizimni chuqur tahlil qilib, shu paytgacha nazardan chetda bo'lgan eng kichik jihatlarigacha e'tibor qaratdi. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'lim dasturlari va o'quv tarbiyaviy rejalariga qo'yilgan davlat talablarini takomillashtirish bilan birgalikda ta'lim tashkilotida tarbiyalanayotgan farzandlarimizni har tomonlama yetuk, komil qilib tarbiyalash dolzarb masalaligicha qolayotganligi aniqlandi. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlari pedagogik o'ylangan moddiy jihozlanishida maxsus uskunalar, asboblari va tasviriy materiallari talab qilinadi. Mashg'ulot o'tkazish uchun sharoit yaratuvchi barcha predmetlar taxtalar, molbertlar, tasviriy jarayonida kerak bo'ladigan qalamlar, mo'yqalamlar, qaychilar tasvir yaratishda ishlatiladigan tasviriy materiallari – jihozlash uskunalariga kiradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida nafaqat tasviriy faoliyat jihozlari balki, barcha jihozlar davlat talabi darajasida bo'lishi kerak. Maktabgacha ta'lim muassasalarini qurish, qayta qurish va jihozlash uchun davlat sherigi va xususiy sherik o'rtasida konsessiya asosida bitim tuzilishi mumkin.<sup>1</sup> Direktor tarbiyachi-metodist bilan birgalikda tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini muvaffaqiyatli o'tkazish va bolalar ijodiyotini o'stirish uchun olingan borcha kerakli narsalarini ko'rib chiqadi, material hamda uskunalaridan qanday foydalanilayotganligini, bolalarda ularga nisbatan ehtiyotkorona munosabat tarbiyalanayotganligini tekshirib chiqadi. Tasviriy faoliyatning har xil turlari turlicha jihozlanadi. Rasm – predmetli, mazmunli, dekorativ, o'ylangan fikr bo'yicha solish mashg'ulotlari uchun doskalar bolalar chizgan rasmlarni namoyish qilish uchun uchta reykali doskalar, stolga qo'yiladigan doskalar-yig'ma molbertlar (katta guruhlar uchun) va boshqalar kerak bo'ladi. Bolalarning ko'rish faoliyatini saqlash maqsadida katta guruhlarda sathi qiya turadigan individual taxtalardan foydalanish maqbuldir, chunki bunday taxtalar nurning ko'zga burchak ostida emas, balki perpendikulyar yo'nalishda tushishni ta'minlaydi. Qalamlar. Rasm solish uchun bolalarga rangli qalamlar to'plami kerak bo'ladi. Kichik guruhda beshta qalamdan (qizil, ko'k, yashil, sariq, va qora); o'rta guruhda-oltita qalamdan (qizil, ko'k, yashil, sariq, qora va jiggar rang) foydalaniladi; katta guruhlarda yuqorida aytilganlardan tashqari-qizg'ish, binafsha rang, to'q qizil, pushti zangori, och yashil ranglar qo'shiladi. Kichik guruhlarda qalamlar dumaloq bo'lishi kerak. Katta guruhlarining bolalariga yumshoq grafitli qalamlar tavsiya qilinadi. Kichik guruh bolalariga rasm solish uchun yozuv qog'ozi kattaligidagi qog'ozni berish tavsiya qilinadi u bolakay qo'lini

<sup>1</sup> O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 05.04.2018 yildagi PQ-3651-son

yozgandagi kenglikka muvofiq keladi. O‘rta va katta guruh bolalariga alohida predmetlarni tasvirlashlari uchun yozuv qog‘ozining yarmini (butun qog‘ozdan ham foydalanish mumkin) berish tavsiya qilinadi: mazmunli rasmlar uchun kattaroq formatdagi qog‘ozni berish kerak. Rasm solish uchun qog‘oz tayyorlar ekan, tarbiyachi tasvirlanadigan predmetning tuzilishini va bichimini hisobga olishi kerak. Bolani rivojlantirish bo‘yicha faoliyatda bolaga mustaqil ishlashi uchun turli tabiiy materiallar, bo‘yoq, yelim, qalam va plastilin va hokazolardan tashkil topgan ish joyini tashkillashtirish, bolani chizishga rag‘batlantirish bola atrofidagi o‘yinchoqlar, predmet va materiallarni vaqti-vaqti bilan o‘zgartirib turish, bolani tasavvurini qo‘llagan holda biror bir ertak qahramoni bo‘lishga undash joiz.<sup>2</sup>

Guash bo‘yoqlar bilan rasm solishda to‘yingan va yumshoq tondagi rangli qog‘ozlardan foydalaniladi. Katta guruh bolalari kerakli rangdagi qog‘ozlarni mustaqil tayyorlay oladilar (qog‘ozga tus berishda guash va akvarel bo‘yoqlardan hamda yo‘g‘on, yumshoq mo‘yqalamlardan foydalanadilar: bichimi unchalik katta bo‘lmagan yassi bo‘yoq mo‘yqalamlari – fleyslar qulaydir. Bo‘yoq oldin gorizontliga, so‘ngra uning ustidan vertikaliga beriladi).

Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalar uchun shaffof bo‘lmagan bo‘yoqlar – guash qulaydir. Bo‘yoqni mo‘yqalamda turadigan, undan tomib tushmaydigan, suyuqroq qaymoq quyugligiday qilib aralashtirilishi kerak. Bo‘yoqlarni bolalar rangni ko‘rib turishlari uchun qirralari past shaffof bankachalarga quygan ma‘qul. Yopiq qopqoqchali polietilen bankachalardagi guash bo‘yoqlaridan foydalanish qulay: tarbiyachilar bo‘yoqni ularning o‘zida tayyorlaydilar va mashg‘ulotdan so‘ng ularni boshqa narsaga qo‘ymay qoldiraveradilar. Bunda bo‘yoq tejam bilan sarflanadi va uni tayyorlashga ko‘p vaqt ketmaydi. Tarbiyachi bo‘yoqning kerakli rangini chiqarishni bilishi kerak. Akvarel bo‘yoqlar katta va maktabga tayyorlov guruhlari bolalariga tavsiya qilinadi. Akvarel bo‘yoqlarining farqlovchi xususiyati, bularning kukun qilib maydalangan pigment va ko‘p miqdordagi yopishtiruvchi moddalardan (bog‘lovchi sifatida) iboratligidir. Kukun qilib foydalanganligi tufayli akvarel bo‘yoqlar o‘zlarining asosiy fazilatlari – shaffoflik kasb etadilar. Hozirga kunda akvarel har xil ko‘rinishlarda ishlab chiqarilmoqda. Maktabgacha ta‘lim tashkiloti sharoitlarida yarim yumshoq

---

<sup>2</sup> O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta‘lim vazirining buyrug‘i, 03.07.2018 yilda ro‘yxatdan o‘tgan, ro‘yxat raqami 3032

akvareldan foydalanish ma’qulroq. Bolalarning akvarel bo‘yoqlaridan xuddi guash bo‘yoqlari bilan rasm solganidek foydalanishlariga yo‘l qo‘yib bo‘lmaydi. Bolalar akvarel bo‘yoqlari bilan rasm solar ekanlar, predmetlar konturini oldin qog‘ozga oddiy qalam bilan tushiradilar.

Narsalar yasash mashg‘ulotlari uchun plastik materiallar – loy, plastilin kerak bo‘ladi, bunda asosiy yasash uchun eng maqbul material, bu loydir. Kichik guruhlarda faqat loydan foydalaniladi, chunki bu yoshdagi bolalar plastilindan narsa yasashda qiynaladilar. O‘rta guruhda ham bolalar asosan loydan narsalar yasaydilar. Rangli plastilindan katta guruhlarda mazmunli narsalar yasashda foydalaniladi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida tasviriy faoliyat mashg‘ulotlarida bolalar asosan amaliy ish bajaradilar, san’at asarlari bilan rasmga qarab hikoya qilish, maktabda esa tasviriy san’atning turlari rangtasvir, grafik, haykaltaroshlik va dekorativ san’at asarlari bilan yanada chuqurroq tanishadilar.<sup>3</sup>

Maktabgacha ta’lim tashkilotida tasviriy faoliyati bo‘yicha ishlarni rejalashtirishda asosiy tamoyil – bu tasviriy faoliyatini ta’lim tarbiyaviy ishning eng muhim bo‘limlaridan biri sifatida qarash hisoblanadi.

Tasviriy faoliyati turlari – rasm chizish, loy bilan ishlash, applikatsiya o‘ziga xos tasviriy texnikasiga egadir. Tasviriy faoliyati bo‘yicha ishni rejalashtirishda tarbiyachi albatta har bir turdagi mashg‘ulotlar soniga qat’iy rioya qilish lozim. Tasviriy faoliyati bo‘yicha mashg‘ulotlarni rejalashtirish, yuqoridagilardan tashqari mashg‘ulot qanday materiallari bilan o‘tkazilsa, maqsadga muvofiq bo‘lishlarini ham tarbiyachi nazarda tutmoq lozim.

Tarbiyachi tasviriy faoliyati mashg‘ulotlari o‘rtasidagi o‘zaro bog‘lanishni ham nazarda tutadi. Shunday qilgan taqdirdagina, bolalar ma’lum bilim, malaka va ko‘nikmaga ega bo‘lishlari mumkin bo‘ladi. Bundan tashqari tasviriy faoliyat turlari o‘rtasidagi o‘zaro bog‘lanish natijasida tevarak-atrofni badiiy jihatdan o‘zlashtirishlarning yangi-yangi yo‘llari vujudga keladi va bolalar tevarak atrofni obrazli qilib tasvirning turli xil usullari bilan tanishadilar. Bolalarni har tomonlama barkamol avlod qilib tarbiyalash uchun davlat tomonidan turli dasturlar ishlab chiqilmoqda. Bulardan biri “Ilm yo‘li” variativ dasturi bolaning to‘laqonli rivojlanishi, tarbiyalanishi va o‘qishini, uning maktabda ta’lim olishga samarali tayyorlanishini

---

<sup>3</sup> Sadikova Sh. A. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida tasviriy faoliyat turlari va mazmuni. Science and innovation

ta'minlashga qaratilgan, bolalarni maktabga tayyorlash bo'yicha xalqaro tajribalarning hisobga olinib, ishlab chiqilgan hujjat bo'lib sanaladi.<sup>4</sup>

Tasviriy faoliyatining barcha turlari tevarak-atrof hayotni obrazlarda tasvirlaydi, ammo har biri o'ziga hos xususiyatga ega ekanligi hisobga olmoq zarur. Rasm chizish – predmet va voqealarni rangda tekis yuzada tasvirlaydi, loy hajmlarda applikasiya – rangda, siluet ravishda. Shuningdek, har biri o'ziga hos tasvir texnikasiga ega: rasm chizish chiziqli grafik ravishda, rang tasvir usulida, loy-plastik ravishda applikasiya - qog'ozdan qirqish va alohida qismlardan tuzish.

Dasturda tasviriy faoliyati turlari oldiga qo'yilgan vazifalarning ham o'zaro aloqada ekanligidir. Masalan, bolalar rang bilan rasm chizishda va shu bilan bir vaqtda applikasiyada ham tanishib boradilar.

Tasviriy faoliyati turlari o'rtasidagi bog'lanish tarbiyachiga rasm chizish, loy, applikasiya bo'yicha vazifalarni aniqlashga yordam beradi. Masalan, kichik guruh doiraviy shakllarni o'rgatishda, oldin tayyor doira shakllarini applikasiyada bergan ma'qul, so'ng esa rasm chizish mashg'ulotlarida bergan ma'qul.

Tasviriy faoliyati turlari o'rtasidagi bog'lanish ma'lum bir mavzudagi mashg'ulotlar asosida ham bo'lishi mumkin. Masalan, “Bo'g'irsoq” ni bolalar ham chizish, applikasiya va loydan yasashi mumkin. Bu turdagi takrorlanish bolalarning mavzuga nisbatan qiziqishlarini pasaytirmaydi, chunki har bir faoliyat turi jarayonida bolalar ertak qahramonlarini xilma-xil tasvirning yangi usul va yo'llari bilan tanishadilar.

Tasviriy faoliyat maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama tarbiyalashda katta ahamiyatga egadir. Rasm chizish, loydan buyumlar yasash va applikasiya - bu tasviriy faoliyat turlari bo'lib, ularning asosiy vazifasi-tevarak atrofni obrazli aks ettirish hisoblanadi. Tasviriy faoliyat jarayonida bolalarda irodaning sifatleri-boshlagan ishini oxiriga yetkazish, oldiga maqsad qo'yib, o'shani bajarishga tomon intilish, qiyinchiliklarni yengish, o'rtoqlariga yordamlashish kabi xususiyatlar tarbiyalanadi. Shunday qilib, tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida bolalardagi badiiy did va ijodiy qobiliyatlar o'sadi va bu orqali maktabda o'qishga tayyorlanib boriladi. Chunki bolalar predmetlar bilan uzviy bog'lanadilar, ularning o'ziga xos sifatleri, shakli, rangi, katta kichikligi bilan tanishadilar, ularni farqini, o'xshashligini aniqlaydilar, bu esa, bolalarni

---

<sup>4</sup> Saidova F. A. Innovatsion yondashuv asosida “ilm yo'li” variativ dasturini amalyotga tadbiiq etish metodikasi. Education and innovative research 2022 y. №12

sensor tarbiyalashga, ko'rgazmali, obrazli fikr yuritishga imkon beradi. Tasviriy faoliyat bolalarni axloqiy tarbiyalaydi.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.**

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 05.04.2018 yildagi PQ-3651-son
2. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim vazirining buyrug'i, 03.07.2018 yilda ro'yxatdan o'tgan, ro'yxat raqami 3032
3. Sadikova Sh. A. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tasviriy faoliyat turlari va mazmuni. Science and innovation
4. Saidova F. A. Innovatsion yondashuv asosida “ilm yo'li” variativ dasturini amalyotga tadbqiq etish metodikasi. Education and innovative research 2022 y. №12



**Research Science and  
Innovation House**